

Osmanlı İmparatorluğu'nda Âyânlık, Ankara 1994, s. 242; Mahmut H. Şakiroğlu, "Çukurova Tarihinden Sayfalar I: Payas Ayamı Küçük Ali Oğulları", *TAD*, XV/26 (1991), s. 103-139; Yılmaz Kurt, "Çukurova'da A'yânlık Mücadelesi: Hasanpaşazâdeler", *TTK Bildiriler*, XV (2010), IV/1, s. 1259-1278.

YILMAZ KURT

KÜFREVÎ, Kasım

(1920-1992)

Nakşibendî-Hâlidî şeyhi,
siyaset adamı.

Kasım
Küfrevî

Bitlis'te doğdu. Nakşibendî-Hâlidî şeyhi Pîr Muhammed Küfrevî'nin altı oğlundan en küçüğü olan Şeyh Abdülbâki Küfrevî'nin oğludur. Aile Küfrevî soyadını Siirt'in Küfra (Şirvan) köyünden dolayı almıştır. Babasının Sultan V. Mehmed Reşad döneminde Trablusgarp'a sürgüne gönderilmesinin ardından Cumhuriyet döneminde de 1926'da zorunlu iskâna tâbi tutulan aile İstanbul Üsküdar'a yerleştirildi. Kasım Küfrevî ilk ve orta okulun ardından İstanbul Erkek Lisesi'ni bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Nakşibendîliğin kuruluşu ve yayılışına dair doktora tezini 1949'da bu fakültede tamamladı. 1950'de Demokrat Parti'den Ağrı milletvekili olarak meclise girdi. 1954 seçimlerinde aynı partiden tekrar milletvekili seçildi. Ertesi yıl gazetecilere yayımladıkları haberler dolayısıyla haklarında dava açılması halinde, haber konusu iddiayı ispat etme hakkının verilmesini öngören ve "ispat hakkı" diye bilinen mesele yüzünden Demokrat Parti'den istifa etti ve "İspatçılar" (19'lar) diye bilinen grubun içinde yer aldı. Aynı yıl kurulan Hürriyet Partisi'nde kurucu-yönetici olarak görev aldı. Daha sonra bu partiden ayrıldı ve 1957 seçimlerinde tekrar Demokrat Parti'den bağımsız Ağrı milletvekili oldu. 27 Mayıs 1960 İhtilâli'nde Yassıada'da yargılandı ve beraat etti. 1965'te Yeni Türkiye Partisi'nden 13. dönem, 1969'da Cumhuriyetçi Güven Partisi'nden 14. dönem Ağrı milletvekili olarak mecliste bulundu. 14 Ekim 1973 – 12 Eylül 1980 tarihleri arasında Ağrı senatörlüğü yaptı. 3 Aralık 1992 tarihinde vefat etti, vasiyeti üzerine Eyüpsultan Mezarlığı'na defnedildi. Arapça, Farsça, İngilizce, Fransızca ve Almanca bilen Kasım Küfrevî bir kız çocuğu babasıydı.

Kasım Küfrevî bir taraftan siyasetle uğraşırken diğer taraftan Şark medreselerinin geleneksel eğitimini ihmal etmemiş, seleflerinden aldığı ilim ve tasavvuf icâzet-

lerini haleflerine devrederek bu metodu sürdürmüştür. Ağrı ve civar illerde tanınan, onlarca talebeye icâzet veren Molla Muhammed-i Kasorî onun medrese ilimlerinde icâzet verdiği önemli mollalardan biridir. Kasım Küfrevî'nin babasından aldığı icâzet silsilesinde Molla Halil Siirdî, Rafî, Fahreddin er-Râzî ve Gazzâlî gibi âlimlerin yer alması, Şark medreselerinin Nizâmîye medreselerinin bir devamı olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Ezher Üniversitesi'nin ilmî bir münazara için İslâm ülkelerinden ilim adamları talep etmesi ve Türkiye'de bu teklifin Kasım Küfrevî'ye yapılması sonucu kendisi mebus olduğu 1950'lerde bu münazaraya katılmıştır. Küfrevî'nin verdiği cevaplar münazara heyetinin başkanı Zâhid Kevserî'nin dikkatini çekmiş ve onun kim olduğunu öğrenince yanına oturtmuş, daha sonra evinde misafir ederek hadis ilmi alanında ve bir hadisin yazılı râvisi olma konusunda kendisine iki icâzet vermiştir.

Kasım Küfrevî'nin tarikat silsilesi Şeyh Abdülbâki, Şeyh Abdülhâdî, Pîr Muhammed Küfrevî, Seyyid Tâhâ Hakkârî vasiyetiyle Hâlid el-Bağdâdî'ye ulaşır. Birçok kişiye hilâfet vermiş olan Kasım Küfrevî, yerine büyük amcası Şeyh Abdurrahman'ın torunlarından Patnoslu Şeyh Abdülvahap Küfrevî'yi (ö. 2010) tayin etmiştir. Küfrevî'nin 146'sı yazma, 3679 eser ihtiva eden kütüphanesi kızı Semra Nasırlı tarafından 2006 yılında TDV İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi'ne bağışlanmıştır. Koleksiyonun tamamına yakını Arapça, Osmanlıca, İngilizce ve Farsça eserlerden oluşmaktadır ve İslâm diniyle ilgili temel kaynakların genelde ilk baskıları mevcuttur.

Eserleri. 1. *Nakşibendîliğin Kuruluş ve Yayılışı*. Türkiye'de Nakşibendîlik üzerine yapılmış ilk ilmî çalışmadır. Konuyla ilgili araştırmalarda kaynak olma özelliğini hâlâ sürdüren eser henüz yazma halinde saklanmaktadır (İÜ Türkiyat Araştırma

Merkezi, nr. 337; İSAM Ktp., nr. 201491). 2. *Hazreti Peygamber'e Dil Uzatanlar*. M. Rodinson'un *Mahomet* adlı kitabına red-diye olarak yazılan risâlede şarkiyatçıların ve müslüman âlimlerin görüşleri bilimsel bir metotla ele alınıp değerlendirilmiştir (İstanbul 1969; *Oryantalizmin Soruları* içinde, İstanbul 1995). 3. *Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri*. İbrahim Hakkı'nın 192. ölüm yıl dönümü dolayısıyla 1972'de İstanbul İl Genel Meclisi'nde verdiği konferansın metnidir. Küfrevî'nin Millî Eğitim Bakanlığı *İslâm Ansiklopedisi*'nde aralarında "Besmele, Fâtıma, Fâtiha ve Gazzâlî" maddelerinin de bulunduğu yirmi civarında maddesi Kasım Küfrevî imzasıyla yayımlanmıştır. Ayrıca "Gazneliler ve Selçuklular Devrinin Tezkir Muhiti" adlı bir makalesi bulunmaktadır (*TTK Bildiriler*, IV [1952], s. 261-282).

BİBLİYOGRAFYA :

Kasım Küfrevî, "İbrahim Hakkı'da Tasavvuf", *192. Ölüm Yıldönümünde Erzurumlu İbrahim Hakkı* (haz. Hayrünnisa Çavuşoğlu), İstanbul 1974, s. 50-55; İlhami Nalbantoğlu, *Kasım Küfrevî'nin Ardından*, Ankara 1994; *Türkiye Büyük Millet Meclisi Milletvekilleri Albümü 1920-2010*, Ankara 2010, s. 542, 612, 690, 840, 904, 1753; Recep Yılmaz, "TDV İSAM Kütüphanesi Bağış Koleksiyonları", *Yavuz Argıt Armağanı* (haz. Mustafa Birol Ülker), Kocaeli 2012, s. 318-319; www.tbmm.gov.tr (Kasım Küfrevî'nin meclis konuşmaları).

MUHAMMED KÜFREVİ

KÜLEBİ, Mahmut Cahit

(1917-1997)

Türk şairi.

10 Ocak 1917'de Tokat'ın Zile ilçesine bağlı Çeltek köyünde doğdu. Babası Necati Bey, Erzurumlu Gullebiler, annesi Feride Hanım ise Pasinler'in Aşağı Tayhoca (Tahirhoca) köyünden Karabeyoğulları sülâlesine mensuptur. İlk öğrenimini Zile, Çamlıbel ve Niksar'da (1929), orta ve lise öğrenimini Sivas Erkek Lisesi'nde (1936), yüksek öğrenimini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi ve Yüksek Öğretmen Okulu'nda gördü (1940). Memuriyet hayatına 1943'te Antalya Lisesi edebiyat öğretmenliğiyle başladı; Ankara Devlet Konservatuarı (1946-1954) ve Gazi Lisesi'nde (1954-1956) öğretmen ve idareci olarak devam etti. 1956'da müfettişliğe geçti ve uzun süre bu görevini sürdürdü. Bir ara Millî Eğitim Bakanlığı kültür müsteşar yardımcılığı yaptı. 1973'te emekliye ayrıldı. 1976-1983 arasında Türk Dil Kurumu genel sekreterliği görevini yürüttü. 20 Haziran 1997'de